

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З КРАСАВІКА 1955 ГОДА ●

● № 4 (3640) ●

● ПАНЯДЗЕЛАК, 26 КРАСАВІКА, 2021

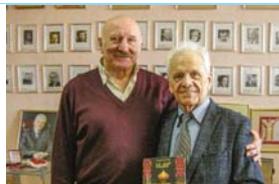
ВЫДАННЕ "ГОЛАС РАДЗІМЫ" ЧЫТАЙЦЕ Ё ІНТЭРНЭЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

"Купалінка" ў карагодзе сяброў
Стар. 3

"Букет дружбы" для Рагора Васільева
Стар. 5

Эскіз да будучай карціны
Стар. 8

СВЕТАПОГЛЯД

Зямля багатая, прыгожая — людзьмі

Аляксандр Лукашэнка ў чарговы раз наведваў прычарнобыльскія рэгіёны Беларусі. Ён прыняў удзел у мітынгу-рэзюме, прысвечаным 35-годдзю аварыі на ЧАЭС і ў закладцы Алеі Памяці ў Брагіне.

Аляксандр Лукашэнка высаджвае клёнік на Алеі Памяці

Даўняя традыцыя: у 20-х чыслах красавіка Прэзідэнт штогод наведвае рэгіёны Беларусі, якія пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Дзякуючы паездкам, сустрачам з людзьмі, якія былі й сёлета 24-26 красавіка, Кіраўнік дзяржавы не з чужых слоў ведае стан спраў на месцах, нібы "за-

мервае" настроі ў грамадстве, бачыць і адчувае тую палескую зямлю, што мае патрэбу ў нашым клопаце. Наведваючы Нараўлянскі раён, Аляксандр Лукашэнка пабываў у Палескім радыяцыйна-экалагічным запаведніку, знаёміўся там з арганізацыяй працы на коне-

ферме, на пасецы, што зладжана там. У часе гутаркі з майстрамі, якія займаюцца народнымі промысламі — лозапляценнем, саломалляценнем, разбой па дрэве — Прэзідэнт звярнуў увагу чыноўнікаў на тое, каб дапамагалі прасоўваць такую прадукцыю на рынках, камерцыялізаваць народныя промыслы.

Адказваючы на пытанні журналістаў, Аляксандр Лукашэнка гаварыў пра чарговы крок у развіцці пацярпелых чарнобыльскіх раёнаў: "Патрэбна новая канкрэтная праграма з пунктамі: дзе будуць жыць людзі, чым яны будуць займацца. За лета Урад са спецыялістамі падрыхтуе яе з адказамі на пытанне, што мы будзем рабіць у запаведніку". Журналісты пыталіся: ці варта ўвогуле ўкладваць грошы ў рэабілітацыю зямель? "Я кожны год таптаў гэтыя землі ды пераканаўся, што рашэнне правільнае: жыць і працаваць тут можна. Гэта ўжо не страгэгія. Страгэгія зразумелая. І мы павінны рэалізаваць яе праз канкрэтныя праграмы, інвестыцыі". Прэзідэнт згадаў,

што першай задачай яго 20 з лішнім гадоў таму было — зрабіць так, каб сышоў страх у дачыненні да тэмы Чарнобыля: "Дзесяці запалохалі — аб'ектыўна, суб'ектыўна. Сітуацыя была няпростая. Трэба было супакоіць людзей, разабрацца самім. Трэба было псіхалагічна пераадолець гэты страх".

26 красавіка ў Брагіне Прэзідэнт усклаў кветкі да бюста Героя Украіны Васіля Ігнаценкі і прыняў удзел у

мітынгу-рэзюме, прысвечаным 35-годдзю аварыі на ЧАЭС. Адзначым, што Герой — ураджэнец Брагінскага раёна, быў у ліку першых пажарных-ліквідатараў аварыі. Прэзідэнт пасадзіў клёнік (а ўсяго іх высадзілі 35) на Алеі Памяці. Потым у Брагіне прайшла нарада па адраджэнні чарнобыльскіх зямель на поўдні Беларусі, якую сабраў Прэзідэнт. У ёй паўдзельнічалі кіраўнікі адпаведных раёнаў.

Іван Іванаў

Сустрэча з народнымі майстрамі

БЕЛАРУСЫ РАСІІ

Аляксандр Дарковіч: "Важна правільна выбіраць арыенціры"

Размова пра тое, як актыўны Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі Беларусі Расіі ўмацоўваюць і развіваюць рознабачковыя сувязі паміж брацкімі народамі

Спецыяльна рыхтавалі гэтую публікацыю ў красавіцкі нумар. Бо напачатку красавіка, як вядома, у братэрскіх краінах адзначаюць Дзень аднання народаў Беларусі ды Расіі. Заўважым: якраз беларуская дыяспара ў Расіі — самая шматлікая сярод нашых па свеце. Паводле афіцыйных дадзеных, у ёй больш за 600 тысяч

чалавек. І, мабыць, не менш супляменніцаў, згубіўшы з часам родавыя сувязі з зямлёй продкаў, асіміляваліся на расійскіх прасторах: пішуцца ў анкетах рускімі. Не ўсе, скажам, і ведаюць, што ў першай у свеце жанчыны-касманаўткі Валянціны Церашковай — моцныя беларускія родавыя карані: як па бацьку, так і па маці. Дзмітрый Шастаковіч, Аляксандр Грын, Аляксандр Твардоўскі, Ігар Шклярэўскі, Яўгеній Еўтушэнка (у 1990-м у Мінску выйшаў зборнік яго вершаў "Беларуская крывінка"), акадэмікі з Новасібірска Валянцін Капцюг, Андрэй Трафімук, цяперашні кіраўнік Сібірскага аддзялення РАН Валянцін Пармон — усе яны, ды і тысячы іншых таксама з нашай "крывінкай".

Аляксандр Дарковіч дае аўтограф у Зорным гарадку. Снежань 2019 г.

Усебеларускага народнага схода пабываў ён у Выдавечкім доме "Звязда" разам з калегамі па грамадскай працы: Сяргеем Кандыбовічам, які з'яўляецца Старшынёй ФНКА, і Аксанаі Салапавай, яго намесніцай. Аляксандр Дарковіч абраны першым намеснікам старшыні праўлення ФНКА Беларусі Расіі, ён — выканаўчы дырэктар арганізацыі, адказны за напрамак на патрыятычным выхаванні.

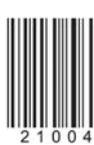
Гутарку з зямляком вялі мы разам з Дар'яй Шлапакавай, журналісткай з газеты "Звязда".

— Аляксандр Васілевіч, якімі пытаннямі займаецца ФНКА Беларусі Расіі?

— Наша галоўная мэта — зрабіць так, каб беларусы, жыючы ў Расіі, не гублялі сувязі з гістарычнай радзімай, адчувалі сваю самабытнасць. У нас ёсць свая гісторыя, свая культура,

свая мова, іншыя асаблівасці, і нам бы вельмі хацелася ўсё тое зберагчы, перадаць наступным пакаленням. Асабіста я адказваю за патрыятычнае выхаванне, што вельмі важна і актуальна ў гэтым часе. На тэрыторыі Расіі ды Беларусі мы штогод плануем, праводзім, прыямаем удзел у розных мерапрыемствах. У Расіі адзначаюць нацыянальныя беларускія святы, гадавіны значных для беларусаў падзей. Запрашаем да ўдзелу прадстаўнікоў федэральных, рэгіянальных і мясцовых органаў улады, розных грамадскіх арганізацый, прадстаўнікоў розных народаў Расіі ды гасцей з Беларусі. Займаемся і народнай дыпламатыяй: заключаем дамовы аб супрацоўніцтве паміж населенымі пунктамі нашых краін, асобнымі ВНУ. **→ Стар. 4**

ISSN 0439-3619

ВІНШУЕМ!

Найбольш актыўныя — з дыпламамі

Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур у чарговы раз ушанаваў найбольш актыўныя грамадскія арганізацыі беларускіх суайчыннікаў за мяжой

На многія свае імпрэзы беларусы Чарнігава прыходзяць з газетай "Голас Радзімы"

Нагадаем, што конкурсы "Культура" РЦНК праводзіць, каб заахвочваць беларускія суполкі ладзіць, рэалізоўваць праекты, што спрыяюць папулярнасці беларускай культуры ў розных краінах — там, дзе жывуць нашы суплячэннікі. Па розных каналах, па ўсім свеце інфармацыя пра конкурсы даводзіцца ў суполкі. Некаторыя кіраўнікі творчых гуртоў, якія прыязджаюць у Мінск на курсы, упершыню пра гэты конкурс чуюць у РЦНК — і падключаюцца да яго. А ёсць і тыя, хто з год у год падае матэрыялы на конкурс. Мы ведаем і вельмі рады, што сярод матэрыялаў — і шматлікія публікацыі ў нашай газеце. І мы з радасцю зноў, у 2021-м, бачым сярод дыпламантаў — тыя суполкі, з якімі мы ў творчай супрацы.

Магчымаць зберагчы "летапіс добрых спраў" на паперы, падаць выразкі

і палосы з газеты на конкурс — добры аргумент за тое, каб газета і надалей выходзіла ў друкаваным фармаце. Можна і паразважаць на старонках выдання: ці настала пара пераводзіць яго ў "лічбу", без друку? Дасылаліце свае меркаванні на гэты конт. Было б здорава, калі б актывісты суполак у супрацы з дыпламатамі знаходзілі і надалей месца менавіта такім — друкаваным старонкам "Голасу Радзімы" з Бацькаўшчыны — на сваіх імпрэзах, выставах, у музейных экспазіцыях. Урэшце, газета і робіцца дзеля таго, каб аблегчыць ды ўпрыгожваць "шлях да Беларусі" тым, хто ў сілу розных прычын жыве ўдалечыні ад яе.

Звернемся да тых двух арганізацый, якія — за подпісам кіраўніцы Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Вольгі Антоенкі — "посціаца" ў Фэйсбуку. Дыпламам РЦНК

і падарункам (звяртаем на гэта ўвагу!) за значны ўнёсак у пашырэнне беларускай культуры ў краінах прызначэння адзначаны: суполкі "Крыніца" (Літва, Клайпеда, кіраўнік Мікалай Логвін), "BELLARUS" (Італія, Неаполь, кіраўніца Таццяна Пумпулева), "Пялёстак" (Эстонія, Талін, кіраўніца Дзіяна Верман), "Спадкі" (Эстонія, Тарту, кіраўніца Ірына Каламіец), "Голас Радзімы" (Украіна, Мікалаеў, кіраўніца Таццяна Дзяменнікава), "Сузір'я" (Украіна, Мелітопаль, кіраўніца Наталія Бярнага), "Нёман" (Украіна, Данецк, кіраўніца Сафія Пасынкава), "За яднанне — "Сябры"" (Расія, Нальчык, кіраўнік Павел Сідарук), суполка з Краснаперакопска (Рэспубліка Крым, кіраўніца Людміла Цімашчук), "Нёман" (Расія, Тальяці, кіраўніца Людміла Дзёміна), "Бат'кавіцкіна" (Расія, Курган, кіраўніца Людміла Урванцава), "Омскія беларусы" (Расія, Омск, кіраўніца Алена Аўчарэнка), "Руска-Беларускае братэрства 2000", (Расія, Самара, кіраўніца Ірына Глуская), "Сябры" (Украіна, Чарнігаў, кіраўніца Галіна Варажбіт).

Дыпламі адзначана і праца Беларускага культурна-адукацыйнага цэнтра ў Бакінскім універсітэце (Азербайджан, Баку, кіраўніца Альбіна Сеідава), Бюджэтнай установы Даўгаўпілскай гарадской думы "Цэнтр беларускай культуры" (Латвія, Даўгаўпілс, кіраўніца Жанна Раманоўская), Цэнтра беларускай культуры Дзяржаўнай аўтаномнай установы культуры "Дом нацыянальных культур імя Г.Д. Завалокіна" (Расія, Новасібірск, кіраўніца Анастасія Дзямінецкая).

У адпаведнасці з заахвочваннем дыпламы РЦНК і падарункі будуць уручацца ў часе правядзення імпрэзы ў удзелам прадстаўнікоў грамадскіх аб'яднанняў беларусаў замежжа.

Віншваем, сябры! Будзем і надалей разам!

Іван Ждановіч

ВЕДАЙ НАШЫ!

З Алегам Навіцкім — да зор

Алег Навіцкі родам з Чэрвеня

Прыгожа ўшанавалі ў Расіі знакавую падзею: 60-годдзе першага палёту чалавека ў космас. Многія ўжо ведаюць пра пілатаваны карабель "Ю.А. Гагарін" (Союз МС-18), які 9 красавіка стартваў з касмадрома Байканур і даставіў на Міжнародную касмічную станцыю экіпаж працяглай экспедыцыі МКС-65. У асноўны экіпаж карабля, нагадаем, увайшлі касманаўты "Роскосмоса" Алег Навіцкі, Пётр Дуброў і астранаўт NASA Марк Вандэ Хай. Плануецца, што прадоўжыцца экспедыцыя 191 суткі.

Вялікі гонар для ўсіх беларусаў — што "Гагарынскую", юбілейную экспедыцыю МКС-65 узначальвае наш суплячэннік, Герой Расіі Алег Навіцкі. Ён жа і камандзір экіпажа карабля, на бытавым адсеку якога напісана імя першага касманаўта Зямлі. Дарэчы, у якасці дублёра для палёту, як паведамлялася раней, былі зацверджаны яшчэ два нашыя суплячэннікі: Антон Шкаплераў ды Алег Арцём'еў.

Літаральна перад стартам з Байканура ўраджэнцу Беларусі Алегу Навіцкаму ўдалося адправіць пасланне ўсім беларусам — ёсць у інтэрнэце. Урадзнец горада Чэрвеня павіншаваў землякоў з Міжнародным днём касманаўтыкі, нагадаў: Беларусь па прэме сёння называюць касмічнай дзяржавай. Закончыў пасланне Герой Расійскай Федэрацыі, лётчык-касманаўт, наш зямляк Алег Віктаравіч Навіцкі так: "Дарагія беларусы! Ад усёй душы жадаю вам міру, спакою, мудрасці і, вядома, стабільнасці. Глядзіце на зоркі — і не спыняйце марыць!"

Нагадаем чытачам, што наш зямляк — яшчэ і ў актыве Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі Беларусаў Расіі <https://www.sb.by/articles/ras-ysk-kasmana-t-z-belaruskagachervenya.html> Ён у 2015-м удзельнічаў у з'ездзе суполкі, мз з ім там сустракаліся, гутарылі.

Іван Ждановіч

ЖЫВАЯ СПАДЧЫНА

Родныя казкі на Блізкім Усходзе

Дзякуючы рэгіянальнаму праекту "З рога ўсяго многа" па матывах беларускіх казак іх вобразы увайшлі ў жыццё дзяцей, якія жывуць у Ірданіі, Сірыі ды Ліване

Беларускія казкі — гэта цэлы дзівосны свет. І дзякуючы праекту "З рога ўсяго многа", які праводзіўся па іх матывах, у жыццё дзяцей, якія жывуць у Ірданіі, Сірыі ды Ліване, увайшлі нашы казкі. Разам з мамамі, выкладчыкамі дзці паглыбляліся ў казачны свет, выбіралі персанажаў для малюнкаў. Яны ж, дапамагавшы на конкурс, здзіўляюць малюнічаства, эмоцыямі, зараджаюць глядачоў станоўчай энергіяй. За кожным малюнкам — і свет юнага творцы, і крышку адметнай беларускай культуры.

Конкурс "З рога ўсяго многа" ладзілі Культурна-асветніцкае аб'яднанне беларусаў у Ірданіі, Культурнае аб'яднанне беларусаў у Ліване, дыяспара беларусаў у Сірыі — пры падтрымцы і на прызвы Амбулскай Беларусі ў Сірыіскай Арабскай Рэспубліцы (Ліванскай Рэспубліцы і Хашэміцкім Каралеўстве Ірданія — па сумяшчальніцтве). Спрацавалі супольна беларускія дыяспары Блізкага Усходу. Натхняльнікі, куратары конкурсу — Аксана Чамеза і Надзея Аль-Алімам (Ірданія), Ірына Вярбіцкая і Юлія Халлак (Ліван), Любоў Аль-Дагістані (Сірыя). Амбулсатар Беларусі ў Сірыі Юры Служа, Другі сакратар Пасольства Уладзіслаў Сапронаў аказалі вялікую падтрымку конкурсу: выступілі

перш за ўсё як старшыня і член журы. Мастачка Ганна Сілівончык дазволіла выкарыстаць свае працы для афармлення постэраў і дыпламаў конкурсу. 55 работ ад юных мастакоў з трох краін былі прадстаўлены на суд журы.

Пераможцамі конкурсу ў большасці сваёй сталі беларускія дзеткі: Асіль Аль-Кхарабшэх (Ірданія), Даніэль Ітан (Ліван), Радван Тайфур (Ірданія), Дані Абу Гвеля (Ірданія), Марыя Сархан (Сірыя) і Мія Фахед (Ліван).

Дзякуем усім, хто падключыўся да праекта! Спадзяемся, конкурс яшчэ прадоўжыцца — з удзелам моладзі і дарослых мастакоў.

Таццяна Мішчанка, Ірданія, Аман

Дзецям уручылі ўзнагароды ў ірданскім Амане

Малюнкi дзяцей з Ірданіі, прадстаўленыя на міжнародны казачны конкурс

ПАЗАМ

"Купалінка" ў карагодзе сяброў

Святочны канцэрт "Мы — Славяне!", прысвечаны Дню яднання народаў Беларусі ды Расіі, прайшоў у тальяцінскім Культурным цэнтры "Автоград"

Канцэрт прысвячаўся 25-й гадавіне з часу падпісання (2 красавіка 1996 года) Дамовы аб утварэнні Садружнасці Беларусі ды Расіі. Тады, як мы памятаем, брацкім народам удалося не дапусціць далейшага адсаблення-аддалення, пачаць нанова выбудоўваць агульны — Саюзны — дом, выкарыстоўваючы багаты досвед папярэдняга. І беларусы Тальяці шмат намаганняў прыкладваюць, каб рознабавыя кантакты між нашымі народамі паглыбляліся ды ўмацоўваліся.

Спявае Дар'я Папова

Канцэрт "Мы — Славяне!" праходзіў 3 красавіка, яго ладзілі Беларускае нацыянальна-культурнае аўтаномія "Нёман" гарадской акругі Тальяці ды створаны пры ёй народны ансамбль беларускай песні "Купалінка" (мастацкая кіраўніца Людміла Дзёміна). Ініцыятыву падтрымалі кіраўніцтва КЦ "Автоград", гарадскія ўпраўленні

ўзаемадзеяння з грамадскасцю ды міжнародных і міжрэгіянальных сувязяў. Ад імя гарадміністрацыі віншавала ўсіх у часе святочнай імпрэзы Ірына Шчокина. Прыемнай нечаканасцю для беларусаў Тальяці, жыхароў горада стала віншаванне ад партнёраў суполкі "Нёман". Дзякуючы інтэрнэт-тэхналогіям яго даслаў Міхаіл Сіцько, старшыня Ваўкавыскага райвыканкама з Гродзенскай вобласці Беларусі. Накіравалі нам свой музычны падарунак і Алена Шабарова і Кацярына Клімук з Ваўкавыскага Дома культуры. Шчыра дзякуем, сябры! Мы цэнім нашае сяброўства, будзем рады прадоўжыць сумесныя творчыя праекты.

У праграме канцэрта прынялі ўдзел самыя лепшыя творчыя калектывы КЦ "Автоград" і пастаянныя партнёры суполкі "Нёман". А гэта узорны ансамбль танца "Арабеск" (ім кіруе Кацярына Шуляцкава), народны харэаграфічны ансамбль "Лицей" (кіраўнік Ганна Уланова, Алена Мечэва, Ганна Маісеева) з Ліцця мастацтваў. Упершыню ў такой нашай імпрэзе паўдзельнічаў ансамбль украінскай песні "Чарвінцы" (кіраўнік Мікалай Лукаўкін).

Канцэртная праграма была — наймацнейшая! Прагучалі ажно 18 новых песень беларускіх і рускіх кампазітараў, пятаў: Міхаіла Скрундзя, Мікаіла Яцкова, Аксана Лявовава, Барыса Жыжырава. Парадавалі мы гледачоў песнямі "Ой, ды полька-веселу-

ха!" з удзелам Дзмітрыя Шлыкава, "У месяцы верасні", "Вёсачка", "Ой, ды за ваконцам". Салістка Дар'я Папова душэўна выканала песню "Р'ябіна краснеет". Дзяўчына вучыцца на 3-м курсе Музычнага каледжа. І яркія, запальныя танцы радалі ўсіх.

У фінале канцэрта прайшла прэм'ера песні "Русь", тэкст якой даслаў нам заслужаны лётчык-выпрабавальнік, генерал-маёр, Герой Расіі Барыс Аляксандравіч Жыжыраў. Музыку ж напісала кампазітар з Тальяці Аксана Лявовава. Вось такія паважаныя партнёры па творчасці ў нас ёсць!

Кацярына Салановіч,
г. Тальяці, Самарская вобласць

На сцэне — артысты гурта "Купалінка"

Ад рэдакцыі. Людміла Дзёміна паведаміла нам, што 30 сакавіка ў Виртуальнай канцэртнай зале Тальяцінскай філармоніі была наладжана трансляцыя выступлення Дзяржаўнага акадэмічнага ансамбля танца Беларусі. "Паглядзець выступленне калектыву акрамя сталых гледачоў прыйшлі прадстаўнікі суполкі "Нёман", — адзначае Людміла Іванавна. — Гэта быў адзін з праектаў да Дня яднання народаў Беларусі ды Расіі. Мы запрасілі на канцэрт сяброў. Перад праглядам я расказала пра культурна-асветніцкую дзейнасць суполкі, падзякавала тым, хто зладзіў трансляцыю, за магчымасць паглядзець выступленне знакамітага ансамбля танца, які ўжо даўно стаў нацыянальным брэндам Беларусі. Запрасіла ўсіх на выступы, канцэртны народнага ансамбля беларускай песні "Купалінка" і дзіцячага калектыву "Зорачкі" — а іх артысты ж таксама былі ў глядзельнай зале".

Людміла Дзёміна ўдакладніла: зладзіць трансляцыю прапанаваў намеснік дырэктара філармоніі Яўген Быкаў: з ім кіраўніца "Нёмана" працавала ў свой час у тальяцінскай Думе. У планах — рабіць трансляцыі розных іншых беларускіх па тэматыцы праграм. "Да таго ж Яўген прапанаваў "Купалінцы" даць канцэрт у філармоніі: як у камернай зале, так і ў вялікай. Праграмы ў нас ужо ёсць. І, калі ўсё складзецца, то можна будзе зрабіць і відэазапісы на высокім узроўні — пра тое таксама вядзем перамовы".

То хай збываюцца вашы прыгожыя творчыя планы, сябры!
І яшчэ ў нашай пошце — паведамленне ад Людмілы Дзёмінай пра тое, што дэлегацыя з Беларусі наведвала Самарскую вобласць, абласны Дом дружбы народаў. Госці сустрэліся з кіраўнікамі беларускіх нацыянальных суполак рэгіёна, прайшоў святочны канцэрт з удзелам беларускіх творчых сіл Паволжы. Пра тое ёсць інфармацыя ў нэце — на сайце згаданай установа. У часе візіту вяліся перамовы наконт пашырэння супрацы між Самарскай вобласцю й Беларуссю, а рабочыя сустрэчы перамяжоўвала культурная праграма. Па выніках візіту падпісаны План мерапрыемстваў на 2021-2023 гады па рэалізацыі раней прынятага Пагаднення паміж урадамі Беларусі ды Самарскай вобласці аб супрацы ў гандлёва-эканамічнай, навукова-тэхнічнай, сацыяльна-культурнай і гуманітарных сферах.

ПРАЕКТЫ

Подых Вечнасці на Залатой горцы

Касцёл Найсвяцейшай Тройцы (Святога Роха) у чарговы раз прымаў удзельнікаў Фестывалю духоўнай музыкі "Залатогорская луха"

Фестываль дастасаваны па часе да Вялікадня: сёлета Светлае Хрыстова Уваскресенне каталікі адзначалі 4 красавіка. Раней фестываль быў па-сапраўднаму міжнародным: прыязджалі ў Мінск артысты з усяго свету. Сёлета з-за пандэміі гучала больш айчынная музыка ў выкананні беларускіх музыкантаў.

Упершыню на XVI фестывалі, які праходзіў з 10 па 26 красавіка, выступілі харавы ансамбль "Concertino". З 2019 года гэты калектыв — творчая лабараторыя Беларускага саюза кампазітараў і пад кіраўніцтвам Алега Снітко агучвае творы сучасных аўтараў. Выступленнем на Залатой горцы хор прадоўжыў інавацыйны культурны праект "Музыка беларускіх кампазітараў — пакаленню XXI стагоддзя". Ён быў распачаты ў сакавіку ў аграгарадку Ракаў

(Валожынскі раён Міншчыны). 10 красавіка хор спяваў у Бабруйску. А 17-га выканаў творы сучасных беларускіх кампазітараў у касцёле на Залатой горцы. Гучала музыка з духоўным зместам: "Ave, Maria" Алены Атрашкевіч, "Ойча наш" Віктара Кісцэня, "Алілуйя" Дзмітрыя Лыбіна, "Песнапенні ў гонар Еўфрасіні Полацкай" Людмілы Шлег, "Gloria" і "Слабне золак" Ігара Янкоўскага, "Gloria Patri" з цыкла "Малітвы" для жаночага хору без суправаджэння Яўгена Паплаўскага. Гучалі таксама беларускія народныя песні "Туман-туман, матухна", "З-пад белага камушыка", "Ой, там на гары" ў апрацоўцы Уладзіміра Рашчынскага, "Купалінка" ў апрацоўцы Алены Атрашкевіч ды іншыя. Прыемнай падзеяй для гасцей імпрэзы стала прэм'ера хрысціянскага гімна ў 4-х дзях "Te Deum" Аліны Беззонс.

Ансамбль "Concertino" мае намер пазнаёміць з апошнімі творамі беларускіх кампазітараў і жыхароў Оршы, Магілёва, Гомеля ды іншых гарадоў нашай краіны.

На фестывалі духоўнай музыкі выступалі ў гэтым годзе таксама Дзяржаўны камерны хор Беларусі, музычная капэла "Санорус" Мінскай вобласці. Некалькі вечароў прысвечана было арганнай музыцы: гралі арганіст касцёла Святога Роха, кампазітар Віктар Кісцень, салістка Полацкага Сафійскага сабора Ксенія Пагарэлая і Варвара Царук. Можна было пачуць і неардынарнае спалучэнне аргана (Лізавета Марозова) і беларускіх цымбалаў (Ірына Марозова), аргана (Кацярына Іванова) і дудука (Глеб Якушаў).

Сяброўства між касцёлам Святога Роха і выканаўцамі класічнай музыкі — даўняе: святлыня была ў 1983—2006 гадах Залатой камернай ды арганнай музыкі пры Бельдзяржфілармоніі. Тады філармонія між канцэртамі давала магчымасць каталікам праводзіць набажэнствы. А цяпер вернікі з задавальненнем слухаюць музычныя канцэртны ў будынку, які перайшоў да іх.

Ганна Лагун

ЛІТАРАТУРНЫ СВЕТ

У пошуках ідэальнага чытача

Апавяданне Алеся Бадака "Ідэальны чытач" выйшла ў перакладзе на ўкраінскую мову

Альманах "Свіязь" пабачыў свет у Луцку ў гонар 40-годдзя Вальнскай абласной арганізацыі Нацыянальнага Саюза пісьменнікаў Украіны. Сярод іншых публікацый у альманаху ёсць і перакладзенае на ўкраінскую мову апавяданне беларускага празаіка, паэта, публіцыста, літаратурнага крытыка Алеся Бадака "Ідэальны чытач". Перакладчыца — Ірына Надзюкова.

Варта нагадаць, што празаічныя і паэтычныя творы Алеся Бадака даволі часта выходзілі асобнымі выданнямі, публікацыямі ў літаратурна-мастацкіх часопісах і газетах у іншых краінах. У прыватнасці, кнігі беларускага літаратара пабачылі свет у Таджыкістане, Сербіі. Асобныя апавяданні, вершы перакладзены на розныя мовы, друкаваліся ў Казахстане, Туркменістане, Расіі, Венгрыі, Польшчы...

Стасункі ў галіне мастацкага перакладу паміж Беларуссю і Украінай носяць асабліва трывалы характар. У многім таму спрыяе кіеўская пісьменніца Галіна Тарасюк-Андрашчук. Яна прыкладае дзеля пашырэння і паглыблення такіх стасункаў надзвычай шмат арганізацыйных намаганняў.

Сяргей Шычко

Аляксандр Дарковіч: "Важна правільна выбіраць арыенціры"

(Праяг. Пачатак на стар. 1)

— Якія практычныя рэалізуюцца вамі для развіцця дачыненняў паміж нашымі краінамі?

— Усім і не пералічыць: бо ФНКА Беларусі Расіі створана ў 1999-м: 24 красавіка. Таму возьмем толькі 2020-ы год. У нас было рэалізавана шмат розных сумесных беларуска-расійскіх праектаў. На жаль, большасць з іх прыйшлося праводзіць у анлайн рэжыме. Але дзякуючы нашым шматлікім партнёрам і выбудаваным за перыяд дзейнасці арганізацыі камунікацыям, колькасць саміх імпрэзаў і кола іх удзельнікаў значна пашырыліся. Спыняючыся на пастаянна дзеючых. Больш за тры гады Аляксандр Ужанаў, наш сябра з рады ФНКА, вядзе праект "Родина подвига — Родине героя". Сутнасць праекта ў тым, што мы яшчэ раз прыцягваем увагу грамадскасці непасрэдна да самога Героя, апісання яго подзвігу, біяграфіі. Аляксандр вядзе перапіску і шукае сваякоў Героя, імкнучыся наведваць месцы здзяйснення подзвігу. Асноўны этап праекта — заключнае дамова аб супрацы паміж населенымі пунктамі Радзімы Героя і месца здзяйснення ім подзвігу. Часта ў выніку такіх камунікацый наладжваецца абмен дэлегацыямі, з удзелам у розных сумесных імпрэзах, пашыраецца культурнае дыякананічнае супрацоўніцтва.

У ходзе праекта "Мы вместе защищали Родину", прысвечанага 75-годдзю Вялікай Перамогі, мы арганізавалі дзве акцыяныя канцэрты — "Молодежь бессмертного полка" і "От Москвы до Берлина", навукова-практычную канферэнцыю, прысвечаную і партызанскаму руху на тэрыторыі Беларусі з удзелам прафесарска-выкладчыцкага складу МДУ імя М. В. Ламаносава і Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Правялі таксама міжшкольную канферэнцыю, на якой педагогі ды школьнікі прадставілі як подзвігі сваіх дзядоў і прададзюў, так і школьныя музеі. Беларусь прадставілі чатыры ўстаноў: мінская 42-я гімназія лаўрэата Нобелеўскай прэміі Жарэса Алфёрава, 1-я школа Давыд-Гарадка Брэсцкай вобласці, школы аграгарадкаў Дашкаўка і Казловічы Магілёўскай і Мінскай абласцей. За тое мы ім вельмі ўдзячныя. Цікава атрымалася і творчая сустрэча са стваральнікамі ды галоўным героем фільма "100 шагов": народным артыстам Беларусі Уладзімірам Гасцюхіным і заслужаным дзеячам мастацтваў Расіі Артурам Чамаем. Яшчэ адна справа: падрыхтаваны і выданы навукова-практычны зборнік "Республика-партызанка" творчых калектывам пад кіраўніцтвам Аксаны Салапавай і Сяргея Кандыбовіча. Агульная колькасць удзельнікаў праекта, якія глядзелі яго ў рэжыме анлайн і прымалі ў ім непасрэдна ўдзел, перавысіла 750 тысяч чалавек.

Таксама выдатна падтрымлівалі мы воінаў, якія выступалі ў камандзе Беларусі на "Танкавым біятлоне" ў падмаскоўным Алабіна: у рамках Армейскай міжнародных

Госці-землякі з Масквы Сяргей Кандыбовіч, Аляксандр Дарковіч, Аксана Салапава ў Выдавецкім доме "Звязда" з дырэктарам — галоўным рэдактарам Аляксандрам Карлюкевічам (другі злева)

гульніяў. Узначальваў дэлегацыю генерал-маёр Андрэй Некрашэвіч, сам танкіст у трэцім пакаленні. А мы з падачы Сяргея Кандыбовіча вырашылі правесці з воінамі сустрэчу, пагутарыць і падтрымаць: бо многія заўзятары не змоглі прыехаць з-за пандэміі. Сустрэча прайшла вельмі цёпла, былі і песні ў выкананні аўтара і кампазітара Сяргея Костачкі, і знаёмства танкістаў з асновамі балета, і майстар-класы ў выкананні слайстаў Імперскага рускага балета. Мы ўручылі падарункі кожнаму ўдзельніку сустрэчы.

— Мабыць, і Гедымінаса Таранду, сябра свайго, да такой працы падключалі...

— Яго таксама. Вайскоўцы добра адпачылі, скінулі напружанне. Раніцай у іх былі спаборніцтвы — і адразу мне званок: "Вялікі дзякуй за ўчарашняе мерапрыемства! Вы так хлопцаў натхнілі, што яны ў паўфінальным заездзе занялі першае месца. Кітай абганілі". Яшчэ і пажартавалі: падрыхтуйце перад фіналам — пойдзем на 1-е месца.

— Так, на пачатку верасня СМІ ведаемлялі пра нашу перамогу ў першым паўфінале "Танкавага біятлону". Ніхто, праўда, не напісаў, дзе натхнілі хлопцаў на перамогу. 13 каманд спаборнічалі ў Алабіна, і ў фінале ў беларусаў — ганаровае трэцяе месца: за Расіяй і Кітаем.

— Гэта добры і дастойны вынік. Я адзначыў толькі трыя мерапрыемствы, якія праводзіліся ў Маскве, а калі падсумаваць усё, што праведзена рэгіянальнымі, мясцовымі грамадскімі арганізацыямі беларусаў на месцах, то атрымаецца, што беларуская культура прысутнічае практычна ў кожным кутку Расіі ад Камчаткі да Калінінградскай вобласці.

— Да 46-й гадавіны першага палёту Пятра Клімука ў космас у вас, мы ведаем, у снежні 2019-га таксама была прыгожая імпрэза: Дні беларускай культуры. Пра тое ў артыкуле "Калядныя спевы ў Зорным гарадку" пісаў Мікола Котаў, адзін з удзельнікаў беларускага творчага дэсанту.

— Здрава мае землякі з Давыд-Гарадка сябе паказалі — я маю на ўвазе народнае аматарскае аб'яднанне "Прамень". Увесь Зорны гарадок быў у захапленні: заходзяць госці ў нацыянальных касцюмах, у фее гучаць пымбалы, іншыя музінструменты. Плывуць беларускія мелодыі, нашы песні... Прыязджаў яшчэ не змалгі прыехаць з-за пандэміі. Плывуць беларускія мелодыі, нашы песні... Прыязджаў яшчэ не змалгі прыехаць з-за пандэміі.

— Радуе, што вы такіх артыстаў у Расію запрашаеце: бо культуры нашых народаў хоць і блізкія, але ж маюць свае асаблівасці.

— Так, нам і хочацца расіянам адметны дух беларускі паказаць: прыгожа, на высокім прафесійным узроўні. А яшчэ мы стараемся, выкарыстоўваючы патэнцыялы дыяспары, прыўнесці ў жыццё беларускай глыбінкі новыя культурныя тэндэнцыі. Вы чулі, напрыклад, пра балетны клас у Давыд-Гарадку?

— Вядома ж! Праходзілі матэрыялы ў СМІ, сюжэты па тэлебачанні.

— У 2018-м па нашай ініцыятыве Гедымінаса Таранды падпісаў у Давыд-Гарадку пагадненне з гарвыканкамам аб адкрыцці балетнай студыі. У ёй ужо 87 дзяцей і падлеткаў. Мы на днях смс-даслалі: 14 новых пацягоўцаў узялі. Цэлую групу!

— Дзякуючы вам сусветна вядомы балетмайстар Гедымінаса Таранда і апынуўся ў Беларусі. Але, магчыма, і нейкія родавыя новія гаспады прыцягнулі. Таленавітыя людзі з такім прозвішчам жывуць, у прыватнасці, у вёсках Вялікае Падлесце (дарэчы, знакаміты Нацыянальны акадэмічны хор імя Генадзі Цітовіча там пачынаўся), Зарытава, Жарабковічы, Гулічы Ляхавіцкага раёна. Мы вучыліся разам у Жарабковіцкай школе з Мікалаем Тарандам (стаў вучоным, доўгі час танцаваў у народным ансамблі песні і танца "Нёман" з Гродна), Аляксандрам Тарандам (вучыўся ў Маскве, журналіст, намеснік

галоўнага рэдактара газеты "Беларусь сегодня", першы намеснік шэф-рэдактара газеты "СОЮЗ". Яны абодва родам з вёскі Зарытава. Прычым на здымках Мікалай і Гедымінаса у малодсці ну вельмі падобныя. Мікалай кажа неак: у інтэрв'ю Гедымінаса прачытаў пра вялікія вушы яго дачкі Анастасіі, яе прыроджаную схільнасць да танцаў. І ён далей: "Дык у нас у родзе ўсё менавіта так: і вушы вялікія, і да танцаў задаткі добрыя". Цяпер, дарэчы, Анастасія — у сябрах у Мікалая ў Фэйсбуку.

— Думаю, Таранды з часам разбярэцца ў сваіх радовах. Але вернемся да праектаў ФНКА. Гэты год асаблівы: 80 гадоў таму пачалася Вялікая Айчынная вайна. І галоўны ўдар фашысты нанеслі ў Беларусь. Мы вырашылі правесці вязыны савет ФНКА 21 чэрвеня ў Брэсце і 22 чэрвеня наведваць Брэсцкую крэпасць-герой.

У сярэдзіне чэрвеня, напярэдадні паездкі, у Маскве правядзём акцыяны канцэрт "Свяшчэнную памяць хранім обо всем. Мы пом-

ним" з удзелам нашых зорак з беларускімі родавымі каранямі. Будзе зроблены відэазапіс і ў эфір матэрыял выйдзе 22 чэрвеня на інтэрнэт-рэсурсах. Мы плануем таксама раскрыць баявы шлях Пінскай рачной ваеннай флатыліі ды 120 гвардзейскай мотастралковай дывізіі, чые ўсе палкі былі ўзнагароджаны ордэнам Аляксандра Неўскага. А ў верасні выедзем у Смаленск, дзе ладзім мерапрыемствы, прысвечаныя 80-годдзю нараджэння Гвардыі. Туды плануем запрасіць і педагогаў-гісторыкаў школ, пра якія згадаў раней.

— Наколькі запатрабаваныя такія імпрэзы, як лічыце?

— Мяркуюць самі. Ідэя нашых акцый такая: гаварыць з моладдзю на яе мове, не выхалашчаць тэму патрыятызму, падаваць яе ў сучасных фарматах. На жаль, мы бачым, як розныя "тэхналогіі" часам па-майстэрску адводзяць увагу моладзі на другараднаыя дэталі, пры тым прапуская галоўнае. Скажам, кажучы пра подзвіг герояў-панфілаўцаў, пачынаюць высвятляць: а ці былі яны наогул? ці ня фейк гэта? І выпускуюць з-пад увагі галоўнае: што герояў было мала, і што яны, абараняючы Радзіму, Маскву, сталі насмерць пад Валакаламскам, дзе немцы наносілі ў 41-м галоўны ўдар. На іх ішла танкавая дывізія. І героі далей Дубасекава ворага не прпусцілі. Вось у чым сутнасць подзвігу. Таму там і ёсць мемарыял, і фільм створаны, і кнігі напісаны. А яшчэ ўзгадаем подзвіг падольскіх курсантаў — герояў-абаронцаў Масквы. Нагадаю, на пачатку кастрычніка 41-га падлеткаў 16-18 гадоў паднялі на трывозе і папрасілі на два дні затрымаць наступ немцаў. Сітуацыя складалася вельмі цяжкая: да Масквы ворагу, можна сказаць, адкрыта была вольная дарога. І змагаліся тры героі два тыдні, практычна ўсе загінулі. Дарэчы, мы высветлілі: сярод падольскіх курсантаў было 11 беларусаў.

— Вельмі важна сёння казаць пра гэты, Аляксандр

Балетмайстар Гедымінаса Таранда ў Падмаскоўі на беларускім Купаллі-2019

Васілевіч! Раней жа мы часцей чулі: савецкі салдат, рускі воін, савецкія войскі, Чырвоная армія... Але ж і нашы супляменнікі ваявалі ў самых розных месцах, у тым ліку і на галоўных участках франтоў: пад Сталінградам, Курскам, Рэжвам, Ленінградам... Этнічныя беларусы былі таксама ў знакамітых сібірскіх дывізіях, якія ваявалі пад Масквой у 41-м. Яшчэ ў гады Сталінскай рэформы ў Сібір масава перасяліліся сотні тысяч беларусаў — у 41-м іх нашчадкі гэтак жа масава ішлі на фронт.

— Вядома, нам не варта падзяляць Перамогу па нацыянальнасцях, аднак і ведаць, і памятаць пра подзвігі беларусаў у гады вайны — абавязкова трэба. Гэта святы наш абавязак.

— А ў Беларусі падобныя практыкі не плануецца праводзіць?

— Калі дазволіць пандэмічная сітуацыя, то так. Хацелася б пабыць на месцах многіх знакавых баёў, наведаць мемарыялы ў памяць пра спалення карнікамі вёскі, прывезці туды нашых школьнікаў і студэнтаў. Хай глядзяць, што было тут на самой справе — і параўноўваюць з тым, як падаецца ім цяпер іншая інфармацыя. Асабіста я хацеў бы пабыць на месцы контрудару Чырвонай арміі ў ліпені 1941-га пад Лепелем.

— Яго яшчэ называюць **Танкавай бітвай пад Сянно...**

— Так, у розных крыніцах называюць па-рознаму, і ёсць няма-ла па тых падзеях пытанні.

— **Кажуць, гэта была самая масавая танкавая бітва за ўсю Другую сусветную...**

— І я таксама чуў пра тое. Плануем запрасіць спецыялістаў, будзе цікавая гутарка. Папрасім удзельнікаў канферэнцыі абспірацца ў першую чаргу на архіўныя матэрыялы, канкрэтныя факты. Каб выключыць усеякія маніпуляцыі ў далейшым вакол гэтай тэмы, па якой ужо нямаюць кандыдацкіх, і доктарскіх абаронена. Па Буйніцкім полі, думаю, усё зразумела. Па абароне Оршы, калі ўпершыню батарэя "Капош" Івана Флэрава сябе праявіла — таксама няма пытанняў. А заключнае мерапрыемства цырку плануем правесці зімой у горадзе вайсковай славы Мажайску. Там праходзіла Мажайская лінія абароны, а пад Малаярслаўцам здзейснілі подзвіг падольскія курсанты. Таксама будзе канферэнцыя з запрашэннем гісторыкаў.

— **Валізі ў вас у частку работы, Аляксандр Васілевіч!..**

— Так, працы шмат у нас! І я гэта толькі ў бліжэйшыя планы вас пасвячаю. Мы ўжо і ў год 2022-і зазіраем: там юбілей Сталінградскай бітвы. Яшчэ ўспомнім: у 41-м партызанскі рух у Беларусі зараджаўся, росквіт яго прыйшоў на 42-43-і. Тады ж быў і перыяд падаўлення руху з боку фашыстаў: масавыя забойствы мірных жыхароў, спаленне вёсак. Так што і партызанскаму руху на тэрыторыі Беларусі мы свае мерапрыемствы прысвяцім. Плануем з Дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны зладзіць выставу ў Маскве. А тут праехаць па месцах партызанскіх баз і баёў. А ў 2023-м звернем увагу на Курскую бітву.

Іван Ждановіч
Заканчэнне будзе.

"Букет дружбы" для Рыгора Васільева

У чарговы раз у крымскай Еўпаторыі ладзілася імпрэза, прысвечаная Дню яднання народаў Беларусі ды Расіі. А букет, складзены падчас яе, перадалі 97-гадоваму ветэрану, які вызваляў Беларусь ад фашыстаў.

Які фармат у імпрэзы? Такія словы звычайна ў час, калі ёсць кавідныя абмежаванні. А фармат "Букет дружбы" што-небудзь вам гаворыць? Так у Еўпаторыі называюцца традыцыйныя сустрэчы сяброў розных нацыянальнасцяў, прысвечаныя Дню яднання народаў Беларусі ды Расіі. Маючы досвед працы сцэнарыстам і рэжысёрам, я ўпершыню задумала і правяла такую душэўную імпрэзу гадоў пяць таму. І ўжо шостае раз сёлета на пачатку красавіка ў клубе санаторыя "Орен — Крым" складвалі мы з сябрамі "Букет дружбы". Ініцыявалі, правялі сустрэчу актывісты Мясцовай беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Крым — Беларусь" ды Крымскай рэспубліканскай культурна-асветніцкай грамадскай арганізацыі "Беларускі Крым" імя Еўфрасінні Полацкай (г. Еўпаторыя). Ініцыятыву падтрымалі гарсавет і адміністрацыя горада.

Нам даслаў віншаванне са святам старшыня Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі Беларусі ў Расіі Сяргей Кандыбовіч — яно было зачытана ў ходзе сустрэчы. Дэпутат Еўпатарыйскага гарсавета Тацыяна Васілевіч і вышавала ўсіх з Днём яднання, і агучыла Падзячны ліст ад кіраўніцы горада Алесі Харытоненкі: за нашу дзейнасць, правядзенне святачых імпрэзаў, прысвечаных важнай падзеі. Цёплыя словы з нагоды свята казаў намеснік кіраўніка адміністрацыі Еўпаторыі Іван Прасаедаў, і ён жа ўручыў граматы ад кіраўніка гарадміністрацыі — гендырэктару санаторыя "Орен — Крым" Анатолію Арыставу і мне — як кіраўніцы згаданых беларускіх суполак. А ключавым момантам свята стала складанне "Букета дружбы" прадстаўнікамі розных нацыянальнасцяў: гэта былі беларусы, рускія, украінцы, немцы, караймы, малдаваны, грэкі.

Адметная сёлета імпрэза й тым, што мы прадэманстравалі ўшаноўваць ветэранаў: тое летас з-за кавідных абмежаванняў зрабіць належным чынам не ўдалося. Заўважу, суполка "Крым — Беларусь" у 2018-м прыняла ў сябе Таварыства ветэранаў-вызваліцеляў Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — адзінае ў свеце, дарэчы! Дзейнічала таварыства ў Еўпаторыі, але час неміласэрна, з кожным годам "выбівае" герояў з ліній апошняй іх абароны. Летас мы па-новай перагледзелі "спіскі безвозвратных потерь", як пісалі ў ваенную пару, і падрыхтавалі спіс удзельнікаў баявых дзеянняў, якія жывуць

Удзельнікі святачнай імпрэзы

у Еўпаторыі ды ўдзельнічалі ў вызваленні Беларусі. Я накіравала спіс у Пасольства Беларусі ў Расіі. Пасол Уладзімір Сямашка нас падтрымаў — і вось мы ўжо маем магчымасць ушанаваць юбілейнымі медалямі "75 гадоў вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў" нашых ветэранаў. Скажаце, позна? Я адкажу: важна, каб узнагароды знайшлі герояў. І мы пастараемся зрабіць гэта ў бліжэйшы час: дзевяць юбілейных медалёў атрымалі ў адзіяленні Пасольства Беларусі ў Растове-на-Доне (там працуе кіраўніком дарадца Пасла Дзясні Цімохін) для ўручэння ветэранам. У ходзе святачнай імпрэзы мы ўшанавалі юбілейным медалём Рыгора Сямёнавіча Васільева. Узнагароду з маіх рук атрымаў і ў той жа дзень перадаў бацьку ягоны сын Уладзімір — таксама сябар суполкі "Крым — Беларусь". Ветэрану ж, якому выдаўна споўнілася 97 гадоў, перадалі мы й сам "Букет дружбы", які сабралі на свяце.

У цёплай сустрэчы паўдзельнічаў іерэй Пётр Дворнікаў — памочнік добраахвотнага Еўпатарыйскай царкоўнай акругі Сімферопальскай ды Крымскай епархіі. Укладваючы сваю кветку ў букет, ён нагадаў: народы Беларусі ды Расіі паяднанныя моцнымі духоўнымі й гістарычнымі каранямі. Святар блаславіў фотавыстава "Крым — Беларусь" для перадачы яе ў Мемарыяльны комплекс "Хатынь". Падрыхтаваная мной, прысвечаная 75-годдзю Вызвалення Беларусі выстава два гады экспанавалася ў санаторыі "Орен — Крым", яе пабачылі сотні жыхароў і гасцей горада. Зачыталі мы на сустрэчы й ліст беларусам Еўпаторыі ад дырэктара Дзяржаўнага мемарыяльнага комплексу "Хатынь" Артура Зельскага, які напісаў: "Будзем рады развіццю сяброўскіх дачыненняў, спадзяемся на плённую супрацу". Згадкай пра Беларусь стала нам і вядомая песня "Вы шуміце, бярозы" — яе выканаў Леанід

Качаткоў з крымскага сяла Уютнае, акампанаваў Аляксандр Малінкін.

Актывістка суполкі "Крым — Беларусь", выкладчыца Еўпатарыйскай мастацкай школы Алена Прынь падарыла суполцы сваю працу "Дзве сястры": яна сімвалізуе Беларусь і Расію.

У свяце паўдзельнічалі й тыя, хто ўваходзіць у праўленне маладой яшчэ, створанай летас суполкі "Беларускі Крым" імя Еўфрасінні Полацкай. Выступалі намесніца старшыні Людміла Айсенштэйн (Сімферопаль) і Вольга Рудэнка (Сімферопальскі раён). Вольга расказала пра сваю калекцыю прадметаў беларускага побыту, некаторыя экспанаты яна прывезла і ў Еўпаторыю. Натхнёна чытала свой любімы верш "Пасылка" — многія беларусы ведаюць твор Пятра Глебкі, вучылі яго на памяць у школе. Слова мелі яшчэ Тамара Пухальская (Сімферопаль) і Галіна Баранав (Сакскі раён). Яны — таксама цікавыя асобы, у лёсах якіх моцныя жыццёвыя лініі выдцў разам Беларусь і Расія. Тамара Пухальская — рэстаўратар і мастачка, з мамай (Алена Кірыенка — найстарэйшая ў суполцы: ёй 87 гадоў) сабрала вялікую калекцыю прадметаў беларускай культуры. Галіна Баранав жыве ў пасёлку Лясноўка, уваходзіць у склад літсуполкі "Сакскіе роднікі", чытала свой новы верш пра Беларусь на беларускай мове.

На святачную імпрэзу актывісткі суполкі "Беларускі Крым" імя Еўфрасінні Полацкай прывезлі беляга хрызантамы з Сімферопалю, Ялты, Сакскага раёна, Краснаперакопска, Сімферопальскага раёна. У часе складання "Букета дружбы" мы абвясцілі, што сябар праўлення суполкі Людміла Цімашчук з Краснаперакопска мае запрашэнне для правядзення персанальнай выставы габеленаў — у выставачнай зале Еўпатарыйскага культурна-этнаграфічнага цэнтру "Малый Іерусалім". Вернісаж запланаваны на 5 чэрвеня: у дзень памяці беларускай святой Еўфрасінні Полацкай.

Ансамбль "Встреча" (кіраўнік Аляксандр Малінкін) з Еўпатарыйскага цэнтру культуры й вольнага часу парадаваў нас песнямі: гучалі беларуская народная "Цячэ вада ў ярк" і знакамітая "Маліновка" з рэпертуару ВІА "Верасы". А напрыканцы сяброўскай сустрэчы ўсе мелі магчымасць пачаставацца смачнымі беларускімі драмкамі. Якія ў Еўпаторыі, дарэчы, таксама любяць.

Дзіна Шаўчэнка, г. Еўпаторыя

Са святам, сябры!

Беларусы ў Паволжы

Нашы супляменнікі з Паволжа паўдзельнічалі ў Міжнародным круглым stole "Самарскіе беларусы в межкультурном пограничье полиэтнического региона"

Цікавая імпрэза, якую ладзіў Самарскі дзяржаўны сацыяльна-педагагічны ўніверсітэт (СДСПУ) пры актыўным удзеле Самарскай абласной грамадскай арганізацыі беларусаў і выхадцаў з Беларусі "Руска-Беларускае Братэрства 2000", прайшла ў рэжыме відэаканферэнцыі 25 лютага. Як адзначае Ірына Глуская, прэзідэнт суполкі, гэты навуковы форум — знак для беларусаў вобласці: "Упершыню за многія гады сістэмна, з навуковым абгрунтаваннем разглядаліся пытанні ўтварэння беларускай дыяспары, нашай этнакультурнай ідэнтычнасці на Самарскай зямлі. Прыемна і патэсна для нас, што быў такі прадстаўнічы ўдзел у пасяджэнні з беларускага боку. Безумоўна, усё гэта паспрыяе зберажэнню гістарычных фактаў, пашырэнню дзейнасці нашай суполкі".

У круглым stole актыўны ўдзельнічалі кіраўнікі, педагогі, студэнты ўстаноў адукацыі Магілёва і Магілёўскай вобласці (у тым ліку Магілёўскі дзяржаўны абласны інстытут развіцця адукацыі: МДАІРА), а таксама Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта, Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Цікаваць да размовы праявілі і студэнты Самарскага дзяржаўнага аэракасмічнага ўніверсітэта імя С. П. Каралёва. Беларусы Самарскай вобласці прадстаўлялі сябры праўлення суполкі "Руска-Беларускае Братэрства 2000": Андрэй Кірылюк і Юлія Цяплянская.

З дакладам, відэапрэзентацыяй "Самарскіе беларусы в межкультурном пограничье полиэтнического региона" выступіла Кацярына Ягафава, доктар гістарычных навук, прафесар, загадчыца кафедры філасофіі, гісторыі ды тэорыі сусветнай культуры СДСПУ. З яе дакладу вынікае, што ў Самарскай губерні, утворанай 170 гадоў таму, напрыканцы XIX стагоддзя жыло ўсяго 418 беларусаў, з якіх каля чвэрці былі гарадскімі жыхарамі, у тым ліку самарцаў — 81 чалавек. Іншыя жылі ў паветах, у асноўным у Самарскім (91), Мікалаеўскім (86), Бузулуцкім (77), Бугульмінскім (75) і Новазёненскім (63). Кацярына Андрэеўна зрабіла выснову, што міграцыйныя хвалі беларусаў у Паволжы назіраліся ў гады Першай сусветнай і Грамадзянскай войнаў, у часе калектывізацыі (30-я гады XX ст.). Паводле перапісу 1920 года ў Самарскай губерні жыло ўжо амаль 10 тысяч беларусаў. Пасля Грамадзянскай вайны шмат іх вярнулася на гістарычную радзіму: колькасць нашых супляменнікаў у Самарскім краі ў 1926-м — ужо 6854 чалавекі.

У развіцці беларускай дыяспары ў рэгіёне можна выдзельніць тры этапы: перыяд Расійскай

імперыі (канец XVIII — пачатак XX стагоддзя), савецкі перыяд (1917 год — канец XX стагоддзя) і перыяд фарміравання Саюзнай дзяржавы — з канца мінулага стагоддзя. Даследчыца звярнула ўвагу, што значны ўнёсак у захаванне і пашырэнне беларускай культурнай спадчыны на Самарскай зямлі, умацаванне дружбы паміж народамі Беларусі ды Расіі робіць суполка "Руска-Беларускае Братэрства 2000", якую з моманту заснавання (2000 год) узначальвае Ірына Глуская, прафесійны юрыст і эканаміст.

Удзельнікі круглага стала з Беларусі выказалі гагоўнасць паўдзельнічаць у праектах, якія рэалізуюць актыўнасці суполкі. У прыватнасці, Святлана Селязнёва з МДАІРА ў вітальным слове адзначыла: імпрэза вельмі змястоўная і карысная, а тэма — даволі актуальная не толькі для самарскіх беларусаў, але і навукоўцаў, педагогаў, студэнтаў беларускіх навуковых устаноў. "Мы ўдзячныя, што запрасілі нас на гэты навуковы форум і спадзяемся, што нашы дружальныя сувязі стануць яшчэ мацнейшымі", — выказала надзею Святлана Васілеўна.

Мае надзею на такую супрацу і Андрэй Кірылюк, дырэктар САГА "Руска-Беларускае Братэрства 2000". Ён прапанаваў беларускім сябрам і партнёрам паўдзельнічаць у праектах суполкі: а гэта штогадовыя Міжнародныя фестывалі-конкурсы мастацтваў "Беларусь — мая песня!" і "Единство".

Фёдар Лісоўскі ў гады вайны з'ехаў у эвакуацыю ў Куйбышаўскую вобласць і застаўся там жыць. З часам яго сляды згубіліся.

Да таго ж у грамадска-папулярным і літаратурна-мастацкім часопісе суполкі "Адзінства/Единство" магчыма размяшчаць карысную і пазнавальную інфармацыю з гістарычнай радзімы. "Будзем вельмі ўдзячныя прадстаўнікам беларускага боку, калі яны зацікавіцца, падключача да рэалізацыі сацыяльна-значнага нашага праекта: складання Рээстра войнаў, якія пайшлі на фронт з Куйбышаўскай вобласці, загінулі, абараняючы і вызваляючы Беларусь, і пахаваныя ў беларускай зямлі, — звярнуўся да магілёўцаў Андрэй Аляксандравіч. — Праца —

вельмі адказная і працяглая: на тэрыторыі Беларусі, мы ўдакладнілі, знаходзіцца 6184 пахаванняў войнаў, прызваных з нашай вобласці". А кіраўніца моладзевага аддзялення суполкі Юлія Цяплянская нагадала яшчэ пра імпрэзы самарскіх беларусаў, прысвечаныя Дню памяці воінаў-інтэрнацыяналістаў, міжнароднаму Дню роднай мовы. І што ў суполцы прынялі рашэнне: скласці анталогію выбраных

веня распачалася эвакуацыя Мінскага вагонарамонтнага заводу імя А. Мяснікова. Частку рабочых эвакуавалі на вагонарамонтны завод у Куйбышаў, іншых — на станцыю Батракі Куйбышаўскай чыгункі (цяпер станцыя Октябрьск). А невялікі пасёлак Гур'еўка Барышскага раёна Куйбышаўскай вобласці (з 1943 года — Ульянаўскай вобласці) стаў адным з паволжскіх цэнтраў

які ў гады вайны з'ехаў у эвакуацыю са згаданым авіяматорным заводам у Куйбышаў і застаўся, відаць, жыць у Паволжы. Магчымае месца яго нараджэння — вёска Вайнілы, Чавускі раён, Магілёўшчына. Вядома, што ў Самары ў яго нарадзіўся сын Сяргей. І потым сувязі з ім абарваліся.

"Эвакуацыйнае" пытанне — аб'ёмнае, без дапамогі спецыялістаў архіўных устаноў не абыйсця. Таму кіраўніцтва суполкі "Руска-Беларускае Братэрства 2000" звяртаецца з просьбай да ўсіх, у каго ёсць досвед падобнай працы: дапамажыце нам эфектыўна яе наладзіць. Усіх, хто жыве ў Беларусі, а таксама ў Самары і вобласці з прозвішчам Лісоўскія, просім успомніць падзеі з ваеннай гісторыі вашых сем'яў. Магчыма, нехта з вашых родных у гады вайны эвакуаваўся з Магілёва ў Куйбышаў і застаўся жыць на Самарскай зямлі. Чакаем лістоў на электронную пошту: nickboenko@yandex.ru

Ірына Глуская, прэзідэнт САГА "Руска-Беларускае Братэрства 2000", з членамі праўлення і актывам суполкі

твораў аўтараў, якія прайшлі дарогамі Афганскай вайны, якія жылі і цяпер жывуць у Беларусі ды Самарскай вобласці. Спадарыня Юлія запрасіла ўдзельнікаў размовы далучыцца і да гэтых праектаў.

Па выніках круглага стала "Самарскіе беларусы в межкультурном пограничье полиэтнического региона" ў Самары актуалізавалася і "эвакуацыйнае" пытанне з мінулага. Мы ведаем, што тысячы беларусаў і выхадцаў з Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны былі разам з падпрыйемствамі эвакуаваныя ў Куйбышаўскую вобласць. Пасля заканчэння вайны частка з іх засталася жыць і працаваць на Самарскай зямлі. Вядома, напрыклад, што ў канцы чэрвеня 1941-га ў Куйбышаў былі эвакуаваны 459 авіяматорны завод з Магілёва і 453 самалётбаудаўнічы завод з Мінска. У ноч на 27 чэр-

швейнай прамысловасці пасадзі таго, як туды эвакуавалі абсталяванне швейных фабрык з Беларусі: "Камінтэрн" з Гомеля і "Прафінтэрн" з Віцебска. На базе тых вытворчасцяў была створана новая: Гур'еўская швейная фабрыка №4. І ўжо да пачатку 1942 года фабрыка дакунула вытворчай магутнасці больш чым у 3 млн адзінак абмундзіравання ў год.

Як сведчаць дакументы, на 1 чэрвеня 1942 года ў Куйбышаўскую вобласць было эвакуавана 17300 жыхароў Беларусі. Колькі з іх вярнулася дадому?.. Адказа на гэтае пытанне пакуль няма, а знайсці яго было б цікава. Распачаць такую працу беларусаў Самарскай вобласці падштурнуў і ліст з Магілёва, партнёра горада Самары, які прыйшоў адразу ж пасля завяршэння відэаканферэнцыі. У лісце ёсць просьба: дапамагчы ў пошуку Лісоўскага Фёдара,

Як адзначае прэзідэнт САГА "Руска-Беларускае Братэрства 2000" Ірына Глуская, міжнародны круглы стол "Самарскіе беларусы в межкультурном пограничье полиэтнического региона" прайшоў паспяхова. Ад усіх сяброў суполкі яна выказвае вялікую падзяку Кацярыне Андрэеўне Ягафавай — за праведзеную даследчую працу, а таксама Валерыі Віталееўне Бондаравай, кандыдату педагагічных навук, дацэнта, начальніцы міжнароднага аддзела СДСПУ — за цудоўную прафесійную мадэрацыю круглага стала. Ірына Міхайлаўна ўдзячна і кіраўнікам, педагогам, студэнтам устаноў адукацыі Самары, Магілёва і Магілёўскай вобласці, Мінска і Полацка, мае надзею на далейшую супрацу.

Мікалай Бойка, кіраўнік прэс-службы САГА "Руска-Беларускае Братэрства 2000", галоўны рэдактар часопіса "Адзінства/Единство"

Ад рэдакцыі. Радуюць нас допісы, у якіх нашататныя аўтары раскажваюць пра кантакты, супрацу з беларускімі суполкамі замежжа прадстаўнікоў беларускіх дыпмісій. На гэты раз Мікалай Бойка даслаў нам тэкст пра ўдзел памочніцы прэзідэнта суполкі "Руска-Беларускае Братэрства 2000" Юліі Цяплянскай у відэасустрачы з кіраўніком беларускіх суполак рэгіёну. "Адкрываў яе дарадка Пасольства Беларусі ў Расіі, кіраўнік аддзялення дыпмісіі ў горадзе Уфе Артур Барысавіч Карповіч, — піша Мікалай Бойка. — Дыпламат звярнуў увагу на важнасць работы суполак у праектах, якія спрыяюць зберажэнню і развіццю самабытнай беларускай культуры, традыцый у рэгіёнах Расіі, замацаваных за аддзяленнем Пасольства. Гэта, нагадаем, Рэспубліка Башкартастан, Рэспубліка Калмыкія, Удмурцкая Рэспубліка, Астраханская, Арэнбургская ды Самарская вобласці".

У сяброўскай відэасустрачы паўдзельнічалі Раіса Бераспень (кіраўніца суполкі "Полесье", Астрахань), Віктар Пархамовіч (кіраўнік беларускай суполкі з Арэнбурга), Раіса Зюзька (кіраўніца Нацыянальна-культурнага цэнтра Беларусі ў Рэспубліцы Башкартастан), Жанна Халізава (галоўны спецыяліст Дома дружбы народаў Рэспублікі Башкартастан, кіраўніца Беларускага гістарычна-культурнага цэнтра "Балтыка" Іглінскага раёна), Мікалай Украінец (кіраўнік Таварыства беларускай культуры "Батьковщина", Удмурцкая Рэспубліка).

Мікалай Бойка інфармуе, пра што канкрэтна гаварыла ў часе відэаканферэнцыі спадарыня Юлія. І пра многае з таго раней газета пісала: дзякуючы пастаянным творчым кантактам з нашымі сябрамі ў Самары.

Неаніла Крынічная — з нашых крыніц

Вядомая расійская фалькларыстка з Петравадска нарадзілася ў беларускім Жлобіне, жыла ў Маларыце — і потым не парывала сувязяў з Бацькаўшчынай

Творчая супраца рэдакцыі газеты з дачкой Андрэя Мрыя, навукоўцам Наталляй Прушынскай дала магчымасць нашым чытачам даведацца пра яе калегу, нашу суайчынніцу, калі навуковая грамадскае Карэлі адзначала 75-я ўгодкі вядомай фалькларысткі. У грунтоўным артыкуле "Глыбіні даўніны, свядомасці, душы" (ГР, 12.12.2013) Наталля Андрэеўна пісала: "Мы амаль равесніцы з Неанілай Арцёмаўнай, і таму я адчуваю надзвычай востра, колькі пакутаў давялося перажыць ёй яшчэ ў маленстве, апаленым вайной. Мы з мамай таксама спазналі яе жахі. Цяжка сабе і ўявіць: раньняе дзяцінства дзяўчынкі прайшло не проста ў эвакуацыі — пад Сталінградам, у зямлянцы. Прычым дзве старэйшыя сястры яе загінулі... А нарадзілася Неаніла Арцёмаўна 22 лістапада 1938 года ў Жлобіне, на Гомельшчыне. Пасля вайны бацькі жылі ў Маларыце, на Брэстчыне: там яе бацька-ўкраінец, франтавік Арцём Крынічны быў на партработе, а яна вучылася ў школе. Калі дачка паступіла на філфак Ленінградскага дзяржуніверсітэта, бацькі-пенсіянеры пераехалі ў Жлобін — туды, дзе пачыналася іх сямейнае жыццё. Там Неаніла Арцёмаўна часта іх наведвала".

З Неанілай Крынічнай у нас адна "альма-матэр": Ленінградскі дзяржуніверсітэт. І яна, згадвае сын, хацела нават на журфак паступіць, ды не складала нешта. Філфак, корпус якога й цяпер упрыгожвае Універсітэцкую наберажную непадалёк ад Будынка 12 калегій, закончыла яна ў 1961-м, а я журфак (на 1-й лініі, дом 26 таго ж Васілеўскага вострава) — у 1982-м. Дарэчы, на Васілеўскім, па 4-й лініі, дом 45 некалькі гадоў жыў у перадрэвалюцыйны час Янка Купала: у прафесара, літаратуразнаўцы й фалькларыста Браніслава Эпімаха-Шыпілы. На вядомых агульнаадукацыйных курсах Чарняева, якія наведваў Іван Луцвіч, лекцыі чыталі вучоныя з Пецярбургскага ўніверсітэта. І сам Браніслаў Ігнатавіч, ураджэнец Полаччыны, вучыўся (1880—1860) на аддзяленні класічных моў гістарычна-філалагічнага факультэта Імператарскага Санкт-Пецярбургскага ўніверсітэта, з 1891-га, ужо кандыдатам навук, працаваў на ўніверсітэцкай бібліятэцы. Так што беларускі след у піськарскай культуры — грунтоўны. Што да Неанілы Крынічнай, то займалася ў часе вучобы яна ў семінары сусветна вядомага прафесара, філалага-фалькларыста Уладзіміра Пропа — тое й правдывзначыла яе далейшы жыццёвы шлях. На журфаку і мы вывучалі рускі фальклор, выкладчыкі часта спасылаліся менавіта на працы Уладзіміра Пропа — скажам, яго фундаментальныя творы "Морфалогія сказкі" ды "Русскі героічны эпас".

Не атрымаўшы ў Неанілы Крынічнай стаць аспіранткай ва Уладзіміра Пропа: яго, немца па паходжанні, у пасляваенны час абвінавачвалі ў фармалізме, быў ён у апале. І таму перадаручыў сваю вучаніцу Ірыне Лупанавай, якая доўгія гады кіравала кафедрай рускай і замежнай літаратуры ў Петравадскім ўніверсітэце. Вось таму, аказваецца, наша супляменніца й трапіла ў Петравадск: з 1969 года працавала ў Інстытуце мовы, літаратуры й гісторыі Карэльскага навуковага цэнтру Расійскай акадэміі навук. Была загадчыцай сектара фальклору, з часам стала галоўным навуковым супрацоўнікам.

На пачатку мая 2019-га Наталля Прушынская паведаміла, што 5 мая на 81-м годзе жыцця Неанілы Крынічнай не

стала. Паведамляючы пра тое, інтэрнэт-часопіс "Лицей" акцэнтуюе ўвагу: "У бібліятэцы кожнага фалькларыста працы Неанілы Арцёмаўнай па праве займаюць адно з вядучых месцаў, адля даследчыкаў рускай міфалогіі яе кнігі — настольныя". Пазней спадарыня Наталля напісала пра навуковую канферэнцыю "Мир образов фольклора: памяти Н. А. Криничной", якую правёў летам 2020-га згаданы Інстытут. Дарэчы, назва канферэнцыі адпавядае загаловак (падзаглавок) адной з найбольш вядомых і запатрабаваных манаграфій нашай суайчынніцы. Наталля Андрэеўна падрыхтавала да канферэнцыі ўспаміны: як працавала поруч з зямлячкай. Артыкул Н. Прушынскай "Позовёт странничка: О своей работе

Неаніла Крынічная

над пераказам "Указателя..." Л. Симонсуури" змешчаны ў зборніку "Ученые записки Петрозаводского государственного университета — 2020, т.42, №5). Неаніла Арцёмаўна, згадвае яна, закончыла аспірантуру пры Петравадскім дзяржуніверсітэце і ўжо ў 1970-м абараніла кандыдацкую дысертацыю. Трохі раней у той жа сектар літаратуры й народнай творчасці лабарантам прыйшла працаваць Наталля Прушынская. Па прозвішчы новай супрацоўніцы яна выказала здагадку, што новенькая — зямлячка-беларуска. Так і аказалася, дзякуючы таму ў жанчын склаўся прызныны адносіны на ўсё жыццё. Прычым іх не азмочылі й невялікія супярэчнасці, звязаныя з выбарам правільных слоў для адэкватнага перакладу навуковых тэрмінаў з нямецкай мовы на рускую, чым займалася некаторы час Наталля Андрэеўна.

З тэкста бачна, што Наталля Прушынская высокая цэнніць зямлячку як спецыяліста й чалавека: "Працы Неанілы Крынічнай — ці то справядліва на пасяджэнні сектара, ці то чарговая даследчая праца — з першых дзён яе навуковай дзейнасці ў Інстытуце ўражвалі мяне. Яна стала доктарам філалагічных навук, аўтарам многіх фундаментальных прац. Ёй прысвоены ганаровыя званні "Заслужаны дзеяч навукі Карэлі" ды "Заслужаны дзеяч навукі Расіі" яна ўзнагароджана ганаровымі граматамі Карэльскага навуковага цэнтру РАН, савета міністраў Карэлі ды Расіі, медаль "Ветэран працы". Тры апошнія манаграфіі пра міфалагічную прозу — "Русская народная мифологическая проза: Истоки и полисемантизм образов", "Русская мифология. Мир образов фольклора" і "Крестыянин и природная среда в свете мифологии. Былички, бывальшчыны і поверья Русского Севера. Исследования, тексты, комментарии" — уражваюць аб'ёмнасцю матэрыялаў (у тамах ад 600 да 1000 старонак), распрацоўкай

навуковага апарата, шэрагам навуковых дысцыплін, на стыку якіх навукоўца даследавала народную міфалогію — па сутнасці, язычніцкую рэлігію, якая мае карані ў дахрысціянскіх глыбінях стагоддзяў. Я была рада сустрэць у іх і спасылку на нашу сумесную працу. Даследаванні Неанілы Крынічнай, прысвечаныя традыцыйным міфалагічным паданням, маюць міжнароднае прызнанне: на іх, у прыватнасці, спасылаюцца навукоўцы й на Міжнародных навуковых форумах. І ў той жа час яна, вялікі навуковец, заставалася чалавекам душэўным, простым, даступным. Калі, бывала, калегі скардзіліся, што "не пішацца", то Неаніла Арцёмаўна іх падбадзёрвала: "Нічога, пакліча старонка!". Мне яе гэтыя словы запомніліся... Разумная, вывераная старонка заўсёды настойліва клікала даследчыку да сябе. І хто ведае, у якую пару сутак? Яна была вялікая, самаадданая працаўніца ў навуцы".

У згаданым зборніку Петравадскага дзяржуніверсітэта, з в я р н у л а нашу ўвагу Наталля Прушынская, змешчаны й цікавы даклад на канферэнцыі Соф'і Лойтар, доктара філалагічных навук, прафесара з Петравадскага дзяржуніверсітэта. Яскрава ўжо сама назва: "Ценое ее таланты и ее добросовестность": Н. А. Криничная в письмах В. Я. Проппа". Даследчыца прааналізавала перапіску знакамітага фалькларыста з яшчэ адной яго вядомай вучаніцай — ужо згаданай Ірынай Лупанавай, пад кіраўніцтвам якой Неаніла Крынічная рабіла кандыдацкую. Лупанавая ўспамінала: "Адзін з парадоксаў савецкай рэчаіснасці: ва Уладзіміра Якаўлевіча, на той час ужо вучонага з сусветным імем (гаворка ідзе пра 1960-я гады. — Аўт.), не было аспірантуры, а мне, ледзь аперанаму птушаняці, Міністэрства вылучыла цэлыя два месцы. І мой былы прафесар папрасіў мяне ўзяць на адно месца яго вучаніцу". Прычым ужо ў той час Неанілу Арцёмаўну прыцягвала вывучэнне ў першую чаргу ранняй стадыі фарміравання гістарычнай прозы, з яе архаікай ды міфемамі.

Ірына Лупанавая памерла ў 2003 годзе. Сярод яе папер знайшлі папку з пісьмамі ад розных карэспандэнтаў, і Соф'я Лойтэр іх рыхтавала да друку. Есць у ліку карэспандэнтаў Ірыны Лупанавай быў і Уладзімір Пропп, прычым у 22-х пісьмах, з 55-і дасланых ім, гаворка ідзе пра Нілу Крынічную. Па ўсёй бачнасці, Неаніла ўжо ў кастрычніку 1964-га была ў Петравадску ў аспірантуры. Есць у пісьмах шмат добрых слоў, клопату пра нашу суайчынніцу, веры ў яе сілы. Вось урывкі з некаторых.

20 сакавіка 1966 года: "Ніла Вас не подведет, ею руководить даже не придется. Она с полуслова все понимает и потом действует сама".

26 лістапада 1966 года, пасля пісьма Нілы пра замужства: "От Нилы тоже есть письмо, пишет про свое счастье. Я

очень рад за нее. Диссертацию она тоже вытнет".

24 лютага 1967 года: "Она очень хорошая, и я ее очень люблю. Характерец, правда, у нее не совсем легкий, но муж полагает ей покладистый, и она этого заслуживает. ...Очень способная и работоспособная. ...У нее настоящая хватка. Она мыслит совершенно самостоятельно, хотя все спрашивает советов".

17 студзеня 1968 года: "Ніле я готов помочь, чем могу. Она мне много говорила о своей работе, у нее и знание, и талант, и хватка. Из нее будет толк".

24 мая 1968 года: "Она большая умница и энергичная работяга".

19 сакавіка 1969 года: "Очень жаль, что Ніла не сможет защититься до весны, — но что ж поделаешь, жизнь у нее трудная — это я могу себе представить. Всем, чем можно, я готов ей помочь, т. к. ценю ее таланты и ее добросовестность".

Нават з гэтых урывкаў бачны як вялікая дабрыйна і чалавечнасць вядомага вучонага Уладзіміра Пропа, так і тая лепшая беларуская рыса характару, дзякуючы якой Неаніла Крынічная рэалізавала свой велізарны патэнцыял як даследчыца фальклору. Яна была ўдзячна Настаўніку праз усё жыццё. На яе рабочым сталі ягоні фотаздымак стаяў, і ўсе свае манументальныя працы па фальклору — яму прысвечала. Ужо на пачатку 1970 года яна паспяхова абараніла кандыдацкую "Народные исторические песни Московской Руси начала XVII столетия" (навуковы кіраўнік — Ірына Лупанавая). Душой і сэрцам злучаны з вучаніцай, але цяжка хворы Уладзімір Пропп вельмі жадаў, ды не змог прыхаць на абарону. 28 жніўня яго не стала. У 1974-м на аснове дысертацыі Неанілы Крынічнай выдала манаграфію "Народные исторические песни начала XVII века". У 1991-м ужо ў Ленінградзе Неаніла Арцёмаўна бліскава абараніла доктарскую "Русская народная историческая проза: вопросы генезиса и структуры".

Няхай і гэтыя нашы нататкі будуць данай павагі суайчынніцы Неанілы Крынічнай, якая з гонарам прайш-

Блакiтная крыніца пад Слаўгарадам

ла няпросты шлях у навуцы. Вельмі сімвалічным бачыцца нам, што яна, пажыўшы на Палессі, маючы "воднае" прозвішча, пацягнулася грунтоўна даследаваць і міфалагію вады, вадаёмаў. Адна са знакавых яе прац ім і называецца: "Мифология воды и водоемов. Былички, бывальшчыны, поверья, космогонические и этимологические рассказы Русского Севера: Исследования, тексты, комментарии". Спацігаючы глыбіні душы рускай, яна, безумоўна, даследавала і наш, беларускі менталітэт, які ў многім сфармаваўся дзякуючы наваколнаму асяроддзю: з яго рэчамі, рэчамі, азёрамі, балотамі. І, вядома ж, крыніцамі, пра якія ў нашым краі вельмі шмат расказваюць таямніцы, складваюць пра іх песні, паданні, легенды.

Іван Ждановіч

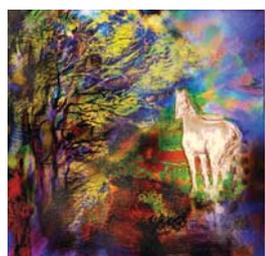
Эскіз да будучай карціны

Мастак Леанід Данэлія, які нарадзіўся ў Брэсце пасля Перамогі, задумаў карціну з вобразамі бацькоў: яны ў ваенную пару былі падпольшчыкамі ў прыгранічным горадзе

У сакавіку мастаку споўнілася 75 гадоў. І сёлета яшчэ адзін юбілей, важны для сына ветэрана: 80-годдзе пачатку Вялікай Айчыннай. Ваіна, як мы расказвалі, закруціла ў віхуры яго будучага бацьку, Пятра Данэлію, апякла польемем баёў у чэрвені-жніўні 1941-га, выпрабоўвала палонамі ды на ўсё жыццё закінула ўрадзэнца Махачкалы ў прыгранічны Брэст (гл.: "Грузінска-беларуская палітра лёсу". — ГР, 10.05.2018). Згадваў Леанід Пятровіч пра таямнічы роду — на лініі Бішоўшчы, па махачкалінскай бабুলі: "Мне тое расказвала бабуля Алена Рыгораўна, ці пані Хелена, як называлі яе ў Брэсце, куды яна прыязджала з Краснага Яра, з-пад Царыцына. (Пазней Сталінград, цяпер Валгарад. — Аўт.). А якраз туды, казала, у 1831-м і быў заслан род Бішоўшчы". То можа родзічы мастака мелі дачыненне да Польска-беларускага паўстання 1831-га года? З часам род Бішоўшчы, пісалі мы, парадніўся з грузінскім родам Данэлія, нашчадкі ад таго шло-бо жылі ў Махачкале, потым сіла лёсу закінула Пятра Данэлію ў Беларусь — і ўжо не адлучыла.

З 2004 года Леанід Данэлія не проста мастак — ён і педагог: старшы выкладчык кафедры мастацкай ды педагогічнай адукацыі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Максіма Танка. Дарэчы, і бацька ягоны ў Брэсце доўгі час кіраваў студыйй выяўленчага мастацтва. На адкрыцці мемарыяльнай дошкі ў гонар майстра ў 2018-м ягоны калега, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, ганаровы акадэмік Расійскай акадэміі мастацтваў Леў Алімаў казаў: "То былі 20 гадоў бесперапыннай, практычна бязвыплатнай працы. Два дзесяцігоддзі энтузіязму, падзвіжніцтва, любові да прады-мета. Пётр Данэлія паўплываў на многі дзяціны хлопчыкаў і дзяўчынак. Няхай не ўсе з іх сталі прафесійнымі мастакамі, але ж кожны з іх збіраю паміж пра свайго настаўніка".

У творчасці Леаніда Данэлія калегі бачаць спалу-

Леанід Данэлія.
Пачатак вясны на Палессі.
1921

чэнне традыцый рэалізму з абстракцыянізмам. І што ўмее Леанід Пятровіч гарманічна выкарыстоўваць яркія фарбы і рэзкія лініі, заўважае адметнае ў простых рэчах і тое адлюстроўвае на палатне. Для самога ж спадара Леаніда жывапіс — гэта і творчасць, і спосаб шукаць і знаходзіць адказы на нейкія асабствы пытанні, магчымаць глядзець на жыццё з боку ды перасэнсоўваць яго каштоўнасці.

Як усё тое ўвасабляецца на паперы — бачна і ў ілюстрацыях, якія зрабіў Валянцін Лойка й Леанід Данэлія да рамана "Цар" Уладзіміра Ліпскага: твор выйшаў асобнай кнігай у Мінску (2020) у выдавецтве "Адукацыя і выхаванне". Каб пагаварыць пра жыццё і творчасць, сустрэліся мы ўтрох — ва Уладзіміра Сцяпанавіча, у рэдакцыі часопіса "Вясёлка". Кіруе выданнем 80-гадовы журналіст, пісьменнік, грамадскі дзеяч з 1978 года, і блаславіў яго талды на пасаду народны пісьменнік Беларусі Іван Шамякін. Падысваючы мне ў падарунак раман, Уладзімір Сцяпанавіч казаў пра сябра Леаніда: "Многа што сімпатичнае мне ў гэтым чалавеку. Ён разумее гумар, ён ведае, чым жыве сёння наша зямля, наш народ і шмат робіць у мастацтве на карысць Бацькаўшчыны".

Стаўшы сведкам цёплай сустрэчы сяброў (Ліпскі яшчэ й падарунак уручаў мастаку з нагоды юбілею), праняваў я ім сфатаграфавана. "Вось тут, з "Царом", у намоленым месцы..." — Уладзімір Сцяпанавіч мярка ды ўпэўнена выбірае пазіцыю з Леанідам Пятровічам для партрэтаў папярэднікаў на "вясёлкаўскай пасадзе". І святло аж перапаўняе кадр: дзве яркія асобы сшыліся разам у асвечанай талентамі культурнай прасторы "Вясёлкі". Калі ж мастак прызнаўся, што марыць стварыць выставу, ілюстрацыі да "Цара" ў ёй выкарыстаць — Уладзімір Сцяпанавіч жыва яго падтрымаў: "Здрава! Хай жыве ваша творчасць! Хай крылы творчасці высока ўзносцяць вас — над роднаю беларускай зямлёй. Вялікаю. Божваю. Не ўсе пакуль пра нас ведаюць у свеце, пра назапашаныя беларусамі духоўныя скарбы — і нам трэба ўсім старацца, каб ведалі больш. А якраз талентамі й слаўнаю зямля".

Уладзімір Сцяпанавіч узяўся гатаваць каву, а Леанід Пятровіч згадваў дэталі свайго радаводу. Казаву: па ліні бацькі таленавітыя былі ўсе. Дзед Аляксей — цудоўны майстар, першы ў Махачкале шавец (сапожнік): "Яго там і Ваню звалі: "традыцыйнае" імя ў грузінаў. А якія ён тупелькі на драўляных цвічках зрабіў апошняй маёй маме, і мне малому, і бацьку!.. Сам усё, нават скуру сам вырабіў. Бабуля ж, хоць мела толькі два класы царкоўна-прыхадска, выдатнай швачкай была, і пісала вершы! Усе пісьмы нам у Брэст ад яе — вершаваныя.

Леанід Данэлія і Уладзімір Ліпскі

Вось і я вершы пішу, паэма ёсць. А экспромтаў сяброўскіх і не злічыць!"

Леанід Пятровіч, маючы "інтэрнацыянал" у крыві, бацьку-грузіна ды маці-беларуску (а яшчэ і гены з роду Бішоўшчы...) усед за бацькам стаў мастаком. І абодва — прыклад патрыятызму для іншых. Прыклад таго, як зберагаць духоўныя повязі з зямлёй продкаў, шанаваць і род, і народ. І як нават з выгнання (як род Бішоўшчы...) можна вярнуцца праз пакаленні — і знайсці сваё месца пад сонцам Бацькаўшчыны. Між тым будучы дзед мастака трапіў у Махачкалу — дзякуючы лёсавызначэнню абставінам: ваіна, раненне, каханне. "Гісторыя там — амаль як у рамане Хэмінгуэя "Бывай, зброя!", толькі шчаслівы працяг у яе, — інтрыгуе Леанід Пятровіч. — Аляксей у першую сусветную быў паранены, і Алена Рыгораўна — Хэлена — дала яму ў ваенным эшалоне. Далей — каханне, вяселле, Махачкала. Там пачаўшы свет мой будучы бацька". Нагадаем: нарадзіўся Пётр Аляксеевіч у Махачкале (цяпер Дагестан, Расія) у 1920 годзе, памёр у Брэсце ў 2012-м. Гэта вядомы творца, заслужаны дзеяч ма-

стацтва Беларусі (1995), быў ушанаваны медалём Беларускага саюза мастакоў "За заслугі ў выяўленчым мастацтве".

Але што цікава: і ў лёсе будучы таты з мамай Леаніда Данэлія таксама быў эшалон! Вёз ён савецкіх людзей, вязняў, з Брэста на працу ў Германію. Людзей, у асноўным моладзь, пахапалі ў часе аблавы, калі пачалася ў 1944-м аперацыя "Баграціён". Дзякуючы аповедам бацькоў мастак добра ўяўляе сабе, як пад Варшавой эшалон бамбавалі англійскія самалёты, і выбухавой хваляй хваляў знесла дах у іх таварняка. "Спачатку перапалохаўся ўсе, разубіліся: ніхто не асмелваўся ўцякаць. А будучы мой тата сямім адразу: раз ёсць магчымаць — трэба спрабаваць! Ён жа й з палона тры разы ўцякаў. Немцы ловаць, б'юць, кідаюць за калючы дрот — а ночку ён уцякае. Вось такая прага свабоды й жыцця. Тата здзіўляўся: многія, трапіўшы за дрот, бяззліва сябе паводзілі. А ён — не, такі па характары быў: рашучы, хуткі, рухавы. Крыкнуў маці: "Усё, Паліна, давай!.. Але як?.." Падсадыў яе спачатку, а потым яна зверху яму дапамагла выбрацца. І збеглі яны ў нейкую вёску. Трохі ж умелі, пажыўшы ў Брэсце, гаварыць па-польску, і там іх прынялі й сваіх: ніхто не выдаў, хоць уся вёска ведала пра ўцекачоў. Яны там жылі, працавалі ў людзей з паўгода, пакуль Чырвоная армія мясцовасць не вызваліла. Потым энквэдзісты доўга вялі допыты. А ўрэшце ўсё закончылася добра: бо мой жа бацька належаў да брэсцкага падполля, і мама побач з ім была".

На пытанне, ці ёсць у яго працы, прывесчаныя бацьку, Леанід Пятровіч патлумачыў: "Яго працы ў мяне ёсць, а працы-прывязчэння пакуль няма, хоць я над такой тэмай працую: бо сёлета ж 80-годдзе пачатку Вялікай Айчыннай ваіны. У мяне цяпер такі перыяд настальгіі па Брэсце. Перабіраю ў памяці былое. Звычайна так робіш, калі праходзіш нейкі знакавы этап у жыцці — а ў мяне 75-годдзе. Я прывісяціў працы, паспрабаваў выявіць дух мінулага Брэста праз жаночыя вобразы. Гэта і дзве бяспечныя прыгажуні году 1939-га. І ёсць суровая карціна пра 1942 год: Халакост у Брэсце. Хачу й вобраз бацькі стварыць — над тым працую, зрабіў шмат эскізаў. Не хочацца вырашаць тэму про-

Мемарыяльная дошка ў Брэсце

ста партрэтаў. Магчыма, буду ўводзіць у твор абырсы Брэсцкай крэпасці, дзе бацька часта бываў з эцюднікамі. Мне будучы твор бачыцца трохі нават сюррэалістычнай карцінай. Хочацца й вобраз маладой мамы ў яго ўключыць: яна ж была вельмі прыгожая".

У часе размовы мы згадалі запамінальны, ярка-сонечны твор Леаніда Пятровіча: дзіцячы аўтапартрэт з трохколавым роварам, да якога прымацаваны чырвоны флажок. Гэта "фрагмент" з яго дзяцінства ў брэсцкім двары, таксама з "Брэсцкага цыкла". "Прычым вобраз я ўзяў з адной бацькавай карціны, па-свойму інтэрпрэтаваў", — згадвае мастак. І такім чынам, разважае далей, ладзіцца пераклічка пакаленняў, повязь часоў: новы твор убірае ў сябе "мастацкае зерне" з іх часавых працораў. "Мне й хочацца сабраць у адзін вобраз нас, пасляваенных: тату, маму і мяне. Карціна, відаць, будзе калажаваная, шматслойная. А гэта, паверце мне, складаны працэс: гарманічна ўсё скампанаваць, сумясціць. У мяне ўвесь час ідзе творчы пошук".

І сямейная гісторыя пра эшалон, знесены дах вагона — вельмі глыбока па вобразнай сутнасці. З разбурэння, са смерці — бо чаго ж іншага чакаць ад выбухаў?.. — вяртанню раптам адкрываецца Неба Свабоды. І яны, хоць і ў шокавыя сітуацыі, здольныя выкарыстаць мізэрны шанец, які падараваў ім лёс — бо самі ўнутрана зараджаныя на Перамогі, маюць нязломны дух.

І на самой жа справе: у творах мастацтва неба ёсць вобраз вечнасці, свабоды, вышні духу. Мы згадваем, што ў тэлефільме "Фарбы памяці" (2020) пра мастака-ветэрана Пятра Данэлію яго калегі гавораць пра вобразы неба ды аблокаў, у якіх ён выяўляе свае думкі, пачуцці. "Так, і мастацтвазнаўцы пра тое часта пішуць: што бацька менавіта праз нябёсы паказваў усё жыццё: і цяжка, крыва-чорныя ўспаміны пра ваенную пару, і трывожнасць пасляваеннага часу", — адзначаў Леанід Пятровіч.

Якім будзе будучы твор, прывесчаны бацьку? Час пакажа. Маём надзею расказаць пра тое нашым чытачам. І да рамана Уладзіміра Ліпскага "Цар", ілюстрацый да яго, якія зрабіў Валянцін Лойка і Леанід Данэлія, мы яшчэ звернемся. Бо тэма — надзвычай цікавая, заслугоўвае асобнага разгляду.

Іван Ждановіч

2021: Год народнага адзінства

Чытайце газету ў інтэрнце на партале vzlyadza.by

Падпісання на газету "Голас Радзімы" можна ў паштовых аддзяленнях Беларусі

© "Голас Радзімы", 2021

Заснавальнік:
Радзімына-выдавельца ўстанова
"Выдавецкі дом
"Звязда"
Галоўны рэдактар
Іван ЖДАНОВІЧ

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
П-код 907.
E-mail: golass.radizmy@tut.by
Тэлефон: +375-17-3111726

Рэдакцыйнае пасведчэнне №61.
Выдадзена 16.07.2018 года
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавельца ўстанова
"Выдавецкі дом "Звязда".
Дырэктар — галоўны рэдактар
Алесь Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ

Аб'ём выдання: 2 друк. аск.
Надпісанне ад друку: 26.04.2021 г.
Наклад 167.
Заказ —
Выходзіць 1 раз у месца

Месца друкавання:
Рэспубліканскія ўнітарныя
прадпрыемства "БудМедыаПрэкс".
ЛП №02330/71 ад 23.01.2014.
Вул. Вольна-Жарэцкая, 13/61.
220123 Мінск.
Рэспубліка Беларусь

Рукапісы прымяшчаюць толькі ў электронным выглядзе, не вяртаюцца і не рэдакуюцца. Пазычкі рэдакцыі ды аўтару, матэрыялы якой друкуюцца на старонках "Голасу Радзімы", могуць не супадаць.